
"ARŞİV BELGELERİ, ERMENİLERİN ANADOLU HALKINA YAPTIĞI ZULME ŞAHİT"

23.05.2016

23 Mayıs 2016

Turkishny.com

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN ile "sözde Ermeni soykırımı" konusunda bir çok çarpıcı konuya değinen bir röportaj gerçekleştirdik.

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN, Turkishny Haber Portalı okurları için Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi olarak hazırlanan "Anadolunun Feryadı: Ağıtların Dilinden Ermeni Meselesi" adlı belgeselden, yaptıkları akademik çalışmalardan ve 1915 meselesinin tarihi gelişiminden bahsetti.

Turkishny.com: Sayın Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN öncelikle röportaj teklifimizi kabul ettiğimiz için çok teşekkür ederiz. Okurlarımıza kısaca kendinizden ve yaptığınız çalışmalardan bahsedermisiniz?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: 1960 yılında Ankarada doğdum. 1984 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdim. Aynı yıl Ankara Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak göreve başladım. 1989 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsünde yüksek lisansımı 1995 yılında da doktoramı bitirdim. 1991 yılında Gazi Üniversitesine geçtim. 2007 yılında Alman Hükümeti DAAD bursunu kazanarak Berlin Freie Üniversitesi, Türkoloji Enstitüsüne burslu araştırmacı olarak gittim. 2008-2009 ders yılında da Hindistan Delhide Jamia Millia İslamia (JMU) Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesinde Türkçe bölümünü kurdum. Hâlen Gazi Üniversitesi'nde Doçent olarak görev yapmaktayım.

Halk şiiri, sözlü tarih, Türk mitolojisi ve tasavvuf konularında makale ve kitap çalışmalarım mevcut. Yayınlarım arasında Ankara ile Bütünleşen Bir Mana Önderi, Hacı Bayram-ı Veli, Türk Kültürünün Mizah Burcu İncili Çavuş, Belçikada Yaşayan Halk Şairleri, Prof. Dr. Refik Turan ve A. Erdoğanla birlikte hazırladığımız Horasanı Anadoluya Anadoluyu Balkanlara Bağlayan Mana Önderi Hacı Bayram-ı Veli , R. G. Salukla hazırladığımız Geçmişten Günümüze Sazda ve Sözde Usta Kadınlar, editörlüğünü Meral Ozan ile birlikte yaptığımız Türk Mitolojisine Giriş ve projesini ve editörlüğünü

yaptığım 12 ciltlik Sazın ve Sözü'nün Sultanları'nı sayabilirim.

Halk kültürü alanında yaptığım çalışmalardan dolayı 2012 yılında Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu tarafından Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü verildi.

Evliyim iki oğlum, bir kızım var.

Turkishny.com: Öğretim üyesi olduğunuz Gazi Üniversitesi bünyesinde araştırma projesi olarak hazırladığınız "Anadolunun Feryadı: Ağıtların Dilinden Ermeni Meselesi" belgeseli bu sene Washington DC'deki ATAA Yıllık Kongresinde de gösterildi. Bize belgeselin yapım aşamasından ve verdiği mesajdan bahsedebilir misiniz?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: Belgesel fikri, 2014 Kasım ayında Washington DC'de ATAA'de Gazi Üniversitesi Öğretim üyeleri olarak yaptığımız ziyaret esnasındaki sohbet ortamında doğdu. ATAA'den Lale Hanım bu konuştuklarımızın mutlaka belgesel yapılması hususunda teşvik etti. Türkiye'ye döndükten sonra Gazi Üniversitesine sunduğumuz proje teklifi Üniversitemiz tarafından desteklendi ve belgeselle ilgili çalışmamıza 2015 Ocak ayında başladık. Yöneticiliğini yaptığım projede değerli meslektaşlarımız Doç. Dr. Habibe Yazıcı Ersoy, Doç. Dr. Filiz Erdemir Göze, Doç. Dr. Ayşe Ülkü Oğuzhan Börekçi, Doç. Dr. Kadir Ulusoy; yüksek lisans öğrencisi Canan Kökus; teknik kadroda da Ali Atan, Hasan Ergin, Mehmet Gündoğdu, Umut Karadağ ile birlikte çalıştık.

Belgeselde Prof. Dr. Reşat Genç, Prof. Dr. Refik Turan, Prof. Dr. Enver Konukçu, Prof. Dr. Necdet Hayta, Prof. Dr. Azmi Süslü, Prof. Dr. Mustafa Turan, Doç. Dr. Necla Günay, Doç. Dr. Mehmet Ali Çakmak, Yrd. Doç. Dr. Galip Çağ, Dr. Albay Ömer Lütfi Taşçıoğlunun bilgi ve danışmanlıklarına başvurduk.

Ermenilere zulmedildiği iddia edilen 1915 yılının demografik yapısına bakıldığında erkek nüfus yoğunluğunun mezalimin yaşandığı iddia edilen yerlerde değil cephede olduğu görülür. Çünkü 1915 yılı öncesi ve sonrası Osmanlı Devleti için önem teşkil eden gayet kritik bir zaman dilimidir.

Osmanlı Devletinin savaştığı Kafkasya, Kanal, Filistin Sina ve Suriye, Kanal, Hicaz Yemen, Irak, Galiçya, Çanakkale cepheleri eli silah tutan insanların toplandığı, insan gücünün yoğunlaştığı, sıcak savaşın yaşandığı mekânlardır. Özetle 20. yüzyılın başından itibaren Trablus, Balkan, 1. Dünya savaşlarında büyük kayıplar vererek yorgun ve zayıf düşen Anadolu halkı, iç isyanlara karşı mukabele edebilecek durumda değildi. Eli silah tutan erkekler cephede idi. Askerlikten muaf Ermeni nüfusunun karşısında, Anadolu nüfusunun çoğunluğu kadın, çocuk, yaşlı ve gazi erkeklerden oluşmaktaydı. Tarihimiz babasını, eşini, kardeşini, oğullarını savaşa gönderip sağlıklı haberini ve dönüşünü bekleyen kadınlarımızın hikâyeleri ile doludur.

İşte böyle bir savaş ortamında şehit ve gazi sayısının çok yüksek olduğu kayıtlarla sabittir. Ermenilere soykırım uygulandığı iddia edilen mekânlarda kadın, çocuk, ihtiyar ve gazi erkeklerin bulunduğunu göz önünde bulundurursak kimin kime soykırım uyguladığı soruları akla gelir. Ayrıca Osmanlı, Rus, Fransız, İngiliz, Alman, Ermeni arşiv belgeleri de işin gerçek yüzünü gözler önüne sermektedir.

Halkın yaşadıkları bellekte saklanarak gelecek kuşaklara aktarılır. Bellekteki bilgiler çok önemlidir. Çünkü tarihte kayan boşluklar olarak adlandırdığımız gözden kaçanlar, anlatılmayanlar ya da anlatılamayanlar, detaylar toplumsal bellekte mevcuttur. Bu sebeptendir ki biz çalışmamızda tarihî gerçekleri; resmi tarihimiz ve sözlü tarih olarak adlandırdığımız halkın belleğinde mevcut olan bilgilerle beraber özellikle de gerçeğin yalansız, abartısız anlatımı olan ağıtların dilinden anlatmaya çalıştık.

Arşiv belgeleri, tarihçilerin çalışmaları, Ermenilerin Anadolu halkına yaptığı zulme şahit olmuş olan halkın anlattıkları, zulmün şahitlerinin anlattıklarını anlatanlar, zulmün, felaketin en büyüğünü yaşayanların acıyı ifade etme biçimi olan ağıtlar, halkın hislerinin tercümanı olan halk şairleri, Ermenilerin iddialarının aksi olan zulme uğramış olan Anadolu halkının hikâyesini gözler önüne serer. Kars, Erzurum, Van, Adana vd. Ermeni mezaliminin sebep olduğu pek çok tarihi gerçeğe mekân teşkil etmiştir.

Sözlü tarihin en önemli avantajlarından biri görüşmedir. Hadiseleri yaşamış olan ferdin belleğinde Ermeni olaylarının ne şekilde yaşandığı ve bu kişiler tarafından hadiselerin nasıl anlatıldığı çok önemlidir. Bireylerin belleği toplumu oluşturanların çoğunluğunda aynı hadiseleri, aynı vuku buluşları hifzediyorsa toplumsal belleğin doğruları ile bireysel belleğin doğruları örtüşür.

Bu çalışmanın da temelini insan belleği oluşturmaktadır. Zulme uğrayanlar ve onların yakınlarının anlattıkları ile toplumun sözcüleri olan halk şairlerinin anlattıkları bize resmi tarih belgelerinde olmayan detayları verir ve resmi tarihteki boşlukları doldurur. Hatta bu görüşmeler o ana kadar

ulaşılamayan belge ve fotoğraflara ulaşılmasını m¼mk¼n kılar. G¼r¼řme yaptığımız kişiler, ağıtlar, destanlar hadisenin tanımlanmasında ayrıntıların bilinmesini sağlar. Hadisenin yaşandığı d¼nemin bellek haritalarını çıkarmak d¼nemin ayrıntılarına ulaşmamızı sağlayacaktır.

Turkishny.com: Sizce 1915 konusunda T¼rk tezlerinin savunulması adına ne eksiklerimiz var. T¼rk toplumunun, araştırmacıların hangi alanlara yoğunlaşmaları lazım?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: 2015 yılında 100. yılı olması dolayısıyla g¼ndemde olan Ermeni Meselesi ile ilgili T¼rkiyede bazı ¼nemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yapılmakta olan ve daha ¼nce yapılan çalışmalara bakıldığında Ermeni Meselesinin siyasi tarih boyutunun dışına çıkılmadığı g¼r¼lmektedir.

Tarih alışmaları resmi kayıt ve belgeler ¼zerinden y¼r¼t¼l¼r. Tarihi kayıt altına almakla y¼k¼ml¼ olan tarih yazıcılarının yazdıkları, arşiv belgeleri, yerli ve yabancı tarih araştırmacılarının yazdıkları devletlerin tarihini dolayısıyla da iktidarların, savaşların, siyasi, k¼lt¼rel ve toplumsal olayların tarihini ortaya koyar. Ancak her yazılı tarihte cevap bulunamayan sorular, anlatılmak istenmeyenler, dikkate alınmayanlar, halktan saklananlar veya bilinmeyenler vardır. Milletler, yaşadıklarının detaylarını toplumsal bellek vasıtasıyla gelecek nesillere bırakırlar.

Tarih yazarlarının tespiti ¼nemlidir ama aktarmaya çalıştığı geçmişin sesleri de ¼nemlidir. şahitlerle yapılan g¼r¼řmelerde geçmişin sesini dinleriz. S¼zl¼ tarih, resm¼ tarih ve tarihinin anlattıklarının yanı sıra geçmişle ilgili daha çok ayrıntının ve g¼zden kaçan bilginin ortaya konmasını sağlar. Çoğu zaman hadisenin saklı ve reel y¼z¼ kişilerin anlattıklarında saklıdır.

Toplumsal bellek ¼zerine alışan Thompson, s¼zl¼ tarih farklı sosyal ve k¼lt¼rel stat¼lerden, farklı bakış açılarını buluşturarak adil bir yargıya ulaşma çabasıdır. S¼zl¼ tarihin bir b¼t¼n olarak tarihin toplumsal mesajına radikal bir etkisi vardır, demektedir.

Toplumsal hafızada yaşayan bilgileri, resm¼ tarih ile birlikte sunmak ortaya konan tezi kuvvetlendirir. Anadoluda da Ermeni çetelerin saldırısına uğramış olan halkın belleğinden kayda geçirilmiş Ermeni zulm¼n¼ teyit eden hatıralar mevcuttur. Halk şairleri de yaşadıkları d¼nemin m¼řahitleri ve s¼zc¼leridir. şahidi oldukları d¼nemi, harpleri, hadiseleri şiirlerinde dile getirirler. Halk şairleri s¼yledikleri şiirlerle yaşadıkları d¼nemin sosyal, siyasi ve k¼lt¼rel tarihine ışık tutmuşlardır.

Biz de Ermeni meselesinin izahında yazılı kaynakların yanı sıra s¼zl¼ kaynakları da daha etkili kullanmak zorundayız.

Çalışmamızda Anadolunun feryadı olarak adlandırdığımız muhtelif ağıtlardan istifade ettik. Belgeselde kullandığımız Ermeni çeteler tarafından katledilen Van valisi Ali Paşaya yakılan ağıt Ferhat Durmuş, Kalo Köyü baskını anlatan ağıt da Teberik Düzgün tarafından yeniden yorumlanmıştır. Bu ağıtlara televizyonda, radyoda yer verilmesi meselenin izahı açısından kolaylık sağlayacaktır. Günümüzde medyanın davranışlarımız, algılarımız, görüşlerimiz, ve tepkilerimiz üzerinde oldukça belirleyici bir güce sahip olduğunu biliyoruz.

Ayrıca belgesel filmlerinin yanı sıra sinema filmlerinin yapılması da bilgilerin halka ve dünya kamuoyuna ulaştırılmasında önem arz etmektedir. Dünyada, öğrenme amaçlı olarak pek çok sinema filmi kullanılmaktadır. Toplumları sosyal ve siyasi olarak derinden etkileyen meselelere dair çekilen filmlerin de var olduğunu biliyoruz. Bu filmler, meselenin izahı hususunda çoğunlukla başarılı olmuş, toplumsal belleği de pekiştirmiş, canlı tutmuştur. Bu durumda konuyla ilgili daha çok belgesel, sinema filmi yapılmalıdır.

Turkishny.com: Sözde Ermeni Soykırımı konusunda Gazi Üniversitesi de önemli çalışmalara imza atmakta 2016 yılında üniversite bünyesinde veya sizin kendinize ait projeleriniz var mı?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: Gazi Üniversitesi Türkiyenin en büyük üniversitelerinden biri. Güçlü ve başarılı akademik bir kadroya sahip. Mutlaka 2016 ve daha sonraki yıllarda büyük projelere imza atılacaktır. Sözlü tarihin tarih çalışmalarındaki yerinin öneminden bahsetmiştim. Ekibimizin bundan sonraki çalışması Türk ve Ermeni toplumu ile ilgili sözlü tarih çalışmaları olacaktır. Ayrıca belgeselden önce başladığım, yakın zamanda da bitireceğim Tarihi Yeniden Kurma Kuramına Göre Toplumsal Bellekteki Ermeni Mezalimi adlı bir kitap çalışmam var.

Turkishny.com: 1915te yaşananları sokaktaki vatandaşın anlayacağı şekilde basite indirgersek neler yaşandı?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: Devlet kurmuş olan milletlerin devlet geleneği ve devlet ahlakı her türlü siyasi ve sosyal ilişkilerinde sergilenir. Katıldıkları savaşlarda devlet ve milletlerinin karakteri ahlakı savaş meydanlarından, esirlerine davranışlarına kadar yansır. Devlet zihniyetinden uzak çete, eşkıya, terörist vasfıyla hareket edenler ise savaş meydanlarında ve sivil halka davranışlarında gayr-ı ahlakî, insanlıktan uzak, acımasız bir tarz sergilerler. Savunmasız kadın, çocuk ve yaşlılar savaşlarda, çatışmalarda tarafların muhatapları olmaması gerekirken, devlet geleneğinden yoksun çete, komita ve eşkıyalar sivil halk üzerinde vahşetin en inanılmaz ve acımasızını, işkencenin her türlüünü yapmışlardır. Ermeni çeteleri de öncelikle Osmanlı ordusuna zarar verecek pek çok faaliyette bulunmuşlardır. Osmanlı ordusunda görevli olan Ermeni askerler,

silahlarını da alarak firar etmiştir. Ermeni fırıncılar, zehir kattıkları ekmeklerle askerlerimizi zehirlemişlerdir.

Ermenilerin Osmanlı Devletine isyanından ve katliamlarından önce komitalar tarafından köylere kadar gönderilen 16 maddelik talimatta cephe gerisinde 2 yaşına kadar olan bütün Müslümanlar görüldükleri yerde katledilecektir ifadesi yer almaktadır.

Sıra dışı zulüm ve işkencelerle yüz yüze gelen halk özellikle sevdiklerinin yakınlarının işkenceye uğramış, cansız bedenleri ile karşılaştıklarında ağıt yakmışlardır. Ağıtları hadisenin gerçekleştiği zaman ve mekân içinde ortamda bulunan bütün unsurlarla birlikte yani bağlamında değerlendirmek gerekir. Bağlamında değerlendirilen ağıtlar, tarihin ayrıntılarına ışık tutar. Acıyla ezilen, yüreği paramparça olan kişinin neler hissettiğini ancak ağıdındaki çığlıkla hissedebilirsiniz. Bu çığlık yalandan, abartıdan uzak içteki yangının tezahürü, sözle ifadesidir. Ağıt, toplumların veya kişinin hadisenin tarifsiz acısını hissettiği andaki söylenebilecek her şeyi dile getirişidir.

Bugün de belleklerde canlılığını koruyan Ercişli Ayşe Bacının evlatlarının ardından hunharca öldürülmelerinin üzerine yaktığı ağıt gönülleri dağlarken gerçeği de bütün çıplaklığı ile gözler önüne serer. Hadise dünya kamuoyunun gerçekleri görmezlikten geldiği 1915 yılında olur. Eşi savaşa giden Ayşe Bacı, Ercişte iki evladı ile yaşamaktadır. Ahmet ve Mahmud adındaki iki evladı, Kara Yusuf Paşa Câmii önünde

Ermeni komşuları tarafından boğazları kesilerek öldürülür. O anda aklını yitiren Ayşe Bacı, Ah Ahmedim vah Mahmudum feryadı ile aşağıdaki ağıdı söyleyerek hergün evlatlarını arar.

Kuşlar gelsin şivanıma

Ah Ahmedim vah Mahmudum.

Kan döküldü yağlığıma

Ah Ahmedim vah Mahmudum

....

Kavas evin olsun viran

Akıttın gözümde al kan

Evimize saldın figan

Ah Ahmedim Vah Mahmudum

Miko kesdi Mahmudumu

Al kınalı Ahmedimi

Yok eyledi umudumu

Ah Ahmedim Vah Mahmudum

Aram günün kara gele

Boynun Zülfikâre gele

Bağrın pare pare gele

Ah Ahmedim vah Mahmudum

Ayşe Bacı, böyle zulümleri yaşayan pek çok kişiden sadece birisidir. Diğer bahsedeceğim hadise belgeselde de ağıdına yer verdiğimiz Nisan 1918de Kalo (Derecik) Köyünde yapılan katliamdır. Ermeniler tarafından bu köyde 660 kişi feci şekilde katledilmiştir. Bu katliamdan sadece 11 kişi kaçarak kurtulmuştur. Onlardan biri olan Âşık Kahramanın (1863-1944) söylediği ağıt, katliamın bütün cephelerini gözler önüne sermektedir. Ağıttan bir kaç dördlüğünü örnek olarak vermek

istiyorum.

.....

Kalonın köyünü bastı cenk açtı

Ana evlad attı, dağ taşa kaçtı

Mitralyoz tüfengle od, ataş saçtı

Sabiler şivanı arşa dayandı

Mevlanın takdiri erişti başa

Üç yüz altmış canı yaktı ataşa

Yüz çevirdi bakmaz kardaş kardaşa

Koptu Nuh Tufanı arşa dayandı

Bir cenaze gördüm kan olmuş yüzü

Üç yüz altmış canın sönmemiş közü

Portlamış kenara sıçramış gözü

Yanan can dumanı arşa dayandı

Bir yiğit vurulmuş, parmaklar kamış

Kâfir tutmuş tike tike doğramış

Kaçarken kâfire yolu uğramış

Hançer kılıç yanı arşa dayandı

Bir yiğidi vurmuş, yolda koymuşlar,

Can teslim etmeden, deri soymuşlar,

Cep-cep edip yanlarını oymuşlar,

El cepte, figanı arşa dayandı.

Bir gelini gördüm, ayağa kalkmış,

Sandım ki canı var, yüzüme bakmış,

Kafir mısır ile direğe çakmış;

Mısır, çivi ünü, arşa dayandı.

Bir hamile kadın davranmış kaça

Kılıç ile vurmuş bölünmüş kalça

Ermeni eylemiş hep parça parça

Akan kızıl kanı arşa dayandı

Yaşanılan anın şahitliği görevini de yüklenen bu ağıtlar zulme uğrayanların ve görgü şahitlerinin dillerinden dökülmüş sözlü tarihin güvenilir belgelerini oluşturmuştur.

Bu katliamların bir başka güvenilir şahitleri de vardır. Bunlar vicdanı, merhameti ve adaleti; kirli siyasetin, çıkarların veya emirlerin üstünde olan kişilerdir. Bunların bir kısmı görgü şahitleridir, bir kısmı da ulaştığı bilgiyi tarafsız bütün çıplaklığı ile kullanan meslek ahlakı her şeyin üstünde olan ilim adamlarıdır.

Ermenilerin yaptıkları katliamlar batılı yazarlar tarafından da ele alınmış bütün açıklığı ile anlatılmıştır. V.te R. Des Coursons les Rebellions Armeniennes adlı eserinde Sasunda isyancı Ermenilerin Müslümanları acımasızca işkence ederek öldürdükleri belirtilmektedir. İngiliz yüzbaşı Norman da Ermenilerin Maskesi Düşüyor adlı eserinde Bir çok yerde olduğu gibi Diyarbakır, Bitlis ve Arapkirde Ermeniler, Müslümanların camilerde buldukları Cuma günü Müslüman mahallerini yakarak kargaşa çıkarmaya başladılar, Diyarbakırda 126 ve Bitliste 84 Müslüman camiden kaçmaya çalışırken öldürüldü demektedir.

Amerikalı Leonard Ramsden Hartillin Men Are Like That (1928) kitabında Rus ve Ermeni ordusunda subaylık yapmış, Ohanes Apresyan isimli Ermeninin hatıralarına yer verir. Ohanes Apresyan, yaşadıklarından bir kesiti şöyle anlatmaktadır. Yıkılmış bir Türk evinin avlusunda ölü bir kadın yatıyordu. Gırtlığı kesilmişti. Kadının üzerindeki bir yaşında olduğunu tahmi ettiğim bir kız çocuğu, ölü kadının memesinden süt emmeğe çalışıyordu. Ben öyle katliam sahnelerine tanık oldum ki buralarda öldürülmüş yerde yatan insanların sayısı, sonbaharda bir ormanda yere düşen yaprakların sayısı gibiydi. Bunlar koyunlar gibi biçare ve savunmasız insanlardı.

1795306md.jpgAğıtlar, hatıralar, şahitlerin anlattıkları arşiv belgeleri topyekûn zulmün sınırsızlığını ve korkunçluğunu anlatmaktadır. Ermeni çeteleri, sistematik bir şekilde mekânlar farklı olmasına rağmen aynı zulmü uygulamış, aynı şekilde katletmişlerdir. Halk samanlıklara veya herhangi bir binaya doldurulmuş ve yakılmıştır. Kadınlara ve kızlara akıl almaz işkenceler yapılmış, hamile kadınların karınları yarılıp bebekleri çıkarılmıştır. Çocuklar haşlanıp annelerine yedirilmiştir. Ermeni çeteler öldürmesin diye aileleri tarafından susuz kuyulara saklanan çocukların üzerine taşlar atılarak çocuklar öldürülmüştür. İnsanlar kazıklara oturtulmuş, derileri yüzülmüş yapılan kesiklere tuz

doldurulmuştur. Yapılanlardan sadece birkaçıdır bunlar.

Turkishny.com: 1915 öncesinde Osmanlı bünyesinde yaşayan Ermeniler için durum nasıldı? Herhangi bir baskı veya ayrımcılığa maruzlar mıydı?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: Öncelikle Ermenilerin Roma ve Bizans topraklarında, onların hakimiyeti altında yaşarlarken çektikleri eziyetlerin, sıkıntıların olduğundan bahsederek söze başlamak istiyorum. 11. yüzyıldan itibaren Türklerle Ermeniler birlikte yaşamaya başlamışlardır. Ermeniler önce Selçuklu sonra Osmanlı hakimiyeti altında bir hoşgörü çerçevesinde hayatlarını devam ettirmişlerdir.

Türklerin ve Ermenilerin tarihteki birlikteliğine bakıldığında en önemli olaylardan biri 1461 yılında İstanbulda günümüzdeki adıyla Türkiye Ermeni Patrikhanesinin kurulmasıdır. Bundan sonra birçok Ermeni İstanbul'a gelip yerleşmiştir. Zaman içerisinde güven kazanan Ermenilere Millet-i Sadıka denilmiştir. Ermeniler, yüzyıllar boyunca Türklerle aynı coğrafyada Osmanlı barışı altında güven ve sükunet içinde yaşamışlardır. Türk devlet anlayışına göre Osmanlı sınırları içinde yaşayan gayr-ı Müslümler ve farklı etnik gruplar devlete görevlerini yerine getirmek kaydıyla emanet olarak algılanmış korunup kollanmışlardır. Osmanlı devletinde Ermeniler, devletin hassas ve stratejik mevkileri olan Hazineyi Hassa Nazırı, P.T.T. Bakanı, Ticaret Bakanı, Dışişleri Bakanı Dışişleri Bakanlığı Dış Teşkilatında Elçi, Konsolos olarak önemli görevlere gelmişlerdir.

Osmanlı tarihi; Ermenilerden 29 paşa, 22 bakan, 33 milletvekili, 7 büyükelçi, 11 başkonsolos ve konsolos, 11 üniversite öğretim üyesi, ve 41 yüksek rütbeli memur kaydetmektedir. Siz devlet olarak hazineyi, haberleşmeyi, ticareti, dışişlerini Ermeniler bırakıyorsanız onlarla hiçbir probleminiz olmadığı gibi ayrıca onlara güvenmişsiniz demektir. Ermeniler, 19. yüzyılın son çeyreğine kadar bu durumdan hoşnut olarak Osmanlı hakimiyetinde yaşamıştır. Öyle ki Ermeni Patrikhanesinin bütçe açıkları bile zaman zaman Osmanlı Devleti hazinesinden karşılanmıştır.

Osmanlı Devletinin güçlü dönemlerinde Ermenilerle ilgili bir problem görülmemişken 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Dünyanın büyük güçleri özellikle Osmanlı devletine karşı, politikalarının bir parçası olarak Ermeni cemaatini provoke ederek kendi hedefleri için kullanmaya başlamışlardır.

Turkishny.com: Ermeni ayaklanmalarında Rusyanın rolü nedir?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: Büyük devletlerin muhtelif zamanlarda Osmanlı siyasetine karışması neticesinde Ermeni meselesi büyüyerek uluslararası politikanın meselesi haline gelmiştir. Tabii ki bu devletler içinde Rus Çarlığının bu meseledeki negatif rolü inkar edilemez. Rusların Ermenileri kıstırtması ve taraf olmasının temelinde Türkiyenin stratejik ve jeopolitik önemi yatmaktadır.

Ruslarla karşı karşıya geldiğimiz önemli ve büyük harplerden biri Purut Harbidir. 1711 yılından itibaren Ruslarla aramızda büyük savaşlar yaşanmıştır. Arka arkaya yaşanan Osmanlı- Rus harplerinin temelinde yatan sebep ise Rusların boğazları ele geçirme, güneye, güney batıya, Akdenize inme arzu idi. Ayrıca bütün Hristiyan dünyanın hayallerini süsleyen İstanbul da hedeflerin listesinde yerini almaktaydı. Bu düşüncesini gerçekleştirdiği takdirde bulunduğu konum ve statü dünyadaki yerini ve önemini belirleyici olacaktı. Daha önce de I. Petro zamanında İran ile yaptıkları savaşta Ermenileri kullanan Ruslar, Osmanlıya karşı da Ermenileri kullanmakta gecikmemişlerdir. Rusların bu dönemde Kafkasyadaki konumu, Osmanlı-Rus savaşları içinde Purut Harbi ve Kırım Harbi dışındaki mağlubiyetlerimiz ve Osmanlının çöküşünün görünür olması Ermenilerin Ruslarla yakınlaşması ve Osmanlının aleyhine çalışmasına zemin hazırlamıştır. Ermeni Rus ittifakı diğer Avrupalı devletleri de Ermeni dostluğunu kazanma hususunda harekete geçirmiştir.

1877de başlayan Osmanlı-Rus Savaşı neticesinde Ruslarla Ermeniler daha da yakınlaşmıştır. Ruslar usta bir strateji ile Rus ordusundaki Ermeni subaylar vasıtasıyla Anadolu da yaşayan Ermenileri Osmanlı Devletine karşı kıskırtmıştır.

Ancak Rus- Ermeni ittifakında özellikle Ermenilerin gözden kaçırdığı önemli bir nokta vardır ki bunu sizinle paylaşmak isterim. Bu konuda Prof. Dr. Seyit Sertçelike ait olan Rus ve Ermeni Kaynakları Işığında Ermeni Sorunu adlı önemli çalışmada Rusların Ermenilere karşı zarar verici icraatlarından da bahsedilmektedir. Bunlardan biri 1903 yılında Çarlık Hükümeti, Ermeni kilisesinin, okullarının mallarına el koymuş sonra bu malları Erivanda satışa çıkarmıştır. Gerek bu malların satışı gerekse Ermeni kiliselerinin kapatılmasında Kafkasyada yaşayan Türkler, Ermenilerin yanında olmuş ve Ermenilerin düzenlediği protesto gösterilerine katılmışlardır. Yine aynı araştırmada Ermeni yazar Boryanın ifadesine göre 19. Yüzyılın sonunda Çarlık Rusyasında Ermeniler için takibatlar, sürgünler, kültür yarma kurumları ve okulların kapatılması gibi benzeri eylemlerin başladığı bir döneme girilir. Ayrıca devlet hizmetinde çalışan Ermenilerin sayısı da azaltılır. Kanaatimize göre bu Osmanlı devleti üzerinde projeleri olan Rusların bu projede tehdit olarak gördükleri Ermenileri pasivize etme eylemleri idi. Önce pasivize ederek gücünü tanıtmak, sonra Osmanlıya karşı kıskırtma, oyunun muhtelif parçalarını oluşturmaktaydı.

Aslında gerek Rusların gerekse Avrupalı devletlerin Ermenilere verdiği destek global sistemin önce Osmanlı Devleti şu anda da Türkiye Cumhuriyeti üzerinden inşa ettiği, senaryolaştırdığı yıpratma, sarsma ve yıkma projesinden başka bir şey değildir. Başta diaspora olmak üzere intikamcı Ermeni organizasyonları bu senaryonun kullanılan, istismar edilen ve baş rol oyuncusu gibi görünen figüranlarıdır.

Turkishny.com: Rusyanın Türk - Ermeni ilişkileri açısından günümüzdeki tutumu nasıl?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: Bu konuda Rusya geçmişten günümüze istikrarlı bir davranış sergilemektedir. Bugün de Ermenilere verdiği destek dünya kamuoyunun gözleri önünde cereyan

etmektedir. Bu tutumu Azerbaycan üzerinden açıklamak istiyorum. Bilindiği gibi Azerbaycanın topraklarının önemli bir kısmı Ermeniler tarafından işgal edilmiştir. Bu topraklarda yaşayan Azerbaycan Türkleri de göç etmek zorunda kalmışlardır. Karabağda, Hocalıda olan ve bütün dünyanın sesiz kalmayı tercih ettiği, görmezlikten geldiği katliamlarda, geri planda bundan önceki Ermeni hareketlerinde de önemli rol oynayan Rusların varlığını inkar etmek bizim baktığımız noktadan gaflet ve delalet olacaktır kanaatindeyim.

Sizce Türkiyedeki Ermeni toplumu için durum şu anda nasıl?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: Ermenilerin Selçuklu, Osmanlı Devleti zamanındaki güvenli ve itibarlı konumları Türkiye Cumhuriyeti döneminde de devam etmiştir. Ülkemizde bilim adamı, iş adamı, sanatçı, sanayici, siyasetçi pek çok Ermeni rahatsızlık duymadan hayatlarını idame ettirmektedir.

Türk diline sevgisi ve hizmetleri ile Atatürkün de takdirini kazanan Türk Dil Derneği Başkanını ve ilk genel sekreteri, İnönü Ansiklopedisinin teknik danışmanı ve baş redaktörü, Agop Dilaçar, Türkiyedeki Ermenilerin statüsünü izah etme açısından fevkalade önem arz eder. Osmanlının Ermenilere soykırım uyguladığı söylenen 1915 yılında Dilaçar Robert Koleji bitirmiştir. Bu da soykırım iddialarının tersine pek çok somut örnekten sadece bir tanesidir.

Türk sinemasında gerek oyuncu gerekse yönetmen olarak görev yapmış olan pek çok Ermeni asıllı sanatçı bulunmaktadır. Türk halkı tarafından coşkulu bir sevgi seli ile kuşatılan Türk sinemasının emektarlarına bir göz atalım: Nubar Terziyan, görünümü ve oynadığı roller sebebiyle "Nubar Baba" ve "Tonton amca" lakabıyla tanınmıştır. Tiyatro oyuncusu Amelya Hanım ile ünlü komedyen Naşit'in çocukları olan Adile ve Selim Naşit sinemaseverlerin gönlünde taht kurmuşlardır. Adile Naşit, kah hababam sınıfının okul görevlisi Hafize Ana, kah çocukların sevgilisi, masalcı teyzesi olarak gönüllere ve belleklere kazınmıştır. Oynadığı Horoz Nuri karakteriyle sempati kazanan Vahi Öz, komedi filmlerinin usta oyuncusu Sami Hazinses, Cem Karacan'ın annesi Toto Karaca ve Kenan Pars ve adını sayamadığımız pek çok isim Türk halkı tarafından sevilmiş, saygı görmüşlerdir. Onlar da tarz, tavır bazen de söylemleri ile aynı muhabeti ve birlik hassasiyetini sergilemişlerdir. Kenan Pars bir röportajında Türkiyede doğan, Türkiye Cumhuriyeti nüfus cüzdanını taşıyan, bir Türk gibi yaşayan bir adama ne denir? Ben bir Türküm. Türk olmanın anlamını hissediyorsan sen de bir Türksün. demiştir.

Turkishny.com: Son olarak haber portalımız vasıtası ile Türk Amerikan toplumuna ve okurlarımıza iletmek istediğiniz bir mesajınızı alabilir miyiz?

Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN: İftihar ettiğim bir milletin evladı olarak öncelikle sözlerime Mustafa Kemal Atatürkün Bir uydurma Ermeni kırım meselesi ve bütün dünyayı aldatmak için yaratılan bu

kin ve hırs ürünü propagandaların niteliği hakkında uygarlık ve insanlık dünyasının bir kere daha aydınlatılması ve bu suretle haksızlığa uğramış Türk ulusunun iğrenç ve alçakça bir suçlamadan arındırılması * sözleri ile başlamak istiyorum. Biz geçmişten günümüze kesintisiz devlet olma lütfu bahşedilmiş bir millet olarak her zaman barıştan yana olduk. Bu milletin ve devletin hoşgörü felsefesini en güzel şekilde ifade eden Yunus Emre Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan / Halka müderris ise hakikate âsîdir demektedir. Millet olarak tarih boyunca mazlumun yanında, zalimin karşısında olduk. Yıkmadık inşa ettik. Zulmetmedik, sevdik, koruduk, merhamet ettik, tarih bunun gurur duyacağımız örnekleri ile dolu. Bugün Suriyeli göçmenlere gösterdiğimiz hassasiyet tarihî bir mirasın göstergesidir. Belgeselde de bahsettiğimiz gibi kin ve nefret insanı yaşatan değil öldüren bir duygudur. Bu mesele de uluslararası arenada siyasi bir mesele olmaktan çıkartılıp tarihi bir mesele olarak değerlendirilip gerçeklerinin tarafsız bir şekilde dünya kamuoyuna duyurulması gerekmektedir.

Sözlerime Ermeni Âşık Pesendîye ait bir dörtlükle son vermek istiyorum.

Müslim gayr-i müslim hep kardaşlaruz

Cümlemiz derd-i vatandan ağlaruz

Biz verelim can u dilden el ele

Etmesin kimse haricden velvele

Ben de gelin taraf olanların, senaryoyu yazıp yürürlüğe koyanların, provoke edenlerin, seyre bakanların haricinde bilimsel gerçeklerin, arşiv belgelerinin ışığında, bilim adamlarının rehberliğinde bu konuyu açığa kavuşturalım, diyorum.

Kaynak/Source: